

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על החינוך הפיננסי

תוכנית לימודים בחינוך פיננסי לכיתות ט-י מותאם לחינוך החרדי

תמוז תשפ"ו | יולי 2026

חברי ועדת מקצוע כלכלה וחינוך פיננסי:

פרופ' יניב ריינגוורץ, יו"ר הועדה, ראש המחלקה למינהל ומדיניות ציבורית בבית הספר למדעי המדינה, מומחה בכלכלה ציבורית וכלכלה פוליטית, אוניברסיטת חיפה
גב' עדה ספיר, מרכזת הועדה, מפמ"ר מדעי החברה (ועד אוגוסט 2026 גם מפמ"ר חינוך פיננסי), המזכירות הפדגוגית

גב' יפעת ברוש, מדריכה ארצית מרכזת (ומספטמבר 2026 מפמ"ר חינוך פיננסי), המזכירות הפדגוגית
ד"ר רונית שוחט, ממונה פיתוח והערכה של תוכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית
פרופ' איריס בן-דוד הדר, הפקולטה לחינוך, חוקרת בתחום הכלכלה והחינוך הפיננסי בקרב ילדים, אוניברסיטת בר אילן
ד"ר טלי תאני-הררי, ראש החוג לתקשורת, חוקרת בתחום "התנהגות צרכנים צעירים", מרכז אקדמי פרס
ד"ר מושיק לביא, סמנכ"ל אסטרטגיה, מומחה בתחומי הכלכלה החברתית וההתנהגותית, האוניברסיטה הפתוחה

גב' לימור שיאון, מדריכה ארצית לכלכלה, משרד החינוך
גב' גלי ברגמן, מורה לכלכלה ומינהל עסקים, תיכון ראשונים הרצליה
מר גישרמו אולמר, רכז מגמת כלכלה מינהל ועסקים, תיכון ראשונים הרצליה
גב' מיכל כהן, מורה לסוציולוגיה וכלכלה, קריית חינוך ע"ש בן גוריון עמק חפר
גב' שלומית פלוס, בודקת ומעריכה בחינות בגרות בסוציולוגיה וכלכלה ומורה לחינוך פיננסי, אולפנת צפירה
גב' פריאל מסאד, מדריכה ארצית לחינוך פיננסי ומורה במגמת ניהול עסקי, גימנסיית הגליל הנוצרית עלבון

חברי ועדת משנה חינוך פיננסי:

גב' יפעת ברוש, מדריכה ארצית מרכזת (ומספטמבר 2026 מפמ"ר חינוך פיננסי), המזכירות הפדגוגית
ד"ר רונית שוחט, ממונה פיתוח והערכה של תוכניות לימודים, מזכירות פדגוגית
פרופ' יניב ריינגוורץ, ראש המחלקה למינהל ומדיניות ציבורית בבית הספר למדעי המדינה, מומחה בכלכלה ציבורית וכלכלה פוליטית, אוניברסיטת חיפה
פרופ' איריס בן-דוד הדר, הפקולטה לחינוך, חוקרת בתחום הכלכלה והחינוך הפיננסי בקרב ילדים, אוניברסיטת בר אילן
גב' פריאל מסאד, מדריכה ארצית לחינוך פיננסי ומורה במגמת ניהול עסקי, גימנסיית הגליל הנוצרית עלבון
גב' אביב כץ דקל, מורה לחינוך פיננסי, בית הספר הריאלי חיפה
מר מאור ביליטי, מדריך ארצי לחינוך פיננסי, משרד החינוך

מבוא

בעשורים האחרונים העולם הכלכלי עבר מהפכה דרמטית המאופיינת בדיגיטציה של שירותים פיננסיים, גידול במורכבות המוצרים הפיננסיים, תמורות בשוק העבודה והשפעות הדדיות בין תהליכים מקומיים וגלובליים. בעולם זה, המאופיין במורכבות כלכלית גוברת ובנגישות רחבה למגוון כלים פיננסיים, אוריינות פיננסית אינה עוד מותרות אלא צורך חיוני.

בחיי היומיום מקבל כל אדם שורה של החלטות כלכליות קטנות כגדולות: כיצד לצרוך, כמה לחסוך, האם ליטול הלוואה ובאיזה מסלול תעסוקתי לבחור. החלטות אלה, אישיות ככל שיהיו, מתקבלות בתוך סביבה כלכלית רחבה, הכוללת את השוק הפרטי על עסקיו וחברותיו, מוסדות פיננסיים, שווקים בינלאומיים ומדיניות ציבורית. סביבה מורכבת ומשתנה זאת משפיעה על האפשרויות העומדות בפני הפרט ומעצבת את תוצאות בחירותיו.

כדי לפעול בסביבה הכלכלית בביטחון ובתבונה, נדרש הפרט לא רק לכלים מעשיים לניהול כספו, אלא גם להבנה בסיסית של הזירה שבה הוא פועל: כיצד פועלים עסקים, מוסדות ושווקים, ומהם האינטרסים והכוחות המניעים אותם. הבנה זו מייצרת לפרט תחושת מסוגלות ושליטה, ומאפשרת לו לקבל החלטות מושכלות המיטיבות עמו ועם סביבתו - כצרכן וכאזרח.

בני נוער פועלים כבר מגיל צעיר במרחבים כלכליים מגוונים – כצרכנים, כמשתמשים באמצעי תשלום דיגיטליים וכשותפים בקבלת החלטות כלכליות אישיות ומשפחתיות. המעבר מנערות לבגרות מהווה תקופה קריטית שבה צעירים מתחילים לקבל החלטות כלכליות עצמאיות, החל מניהול דמי כיס ועד לפתיחת חשבון בנק ראשון. החלטות אלו, על אף שנראות קטנות בתחילת הדרך, מניחות את היסודות להתנהלותם הפיננסית העתידית ויכולות להשפיע באופן משמעותי על רווחתם הכלכלית לאורך חייהם.

המציאות הכלכלית העכשווית מציבה בפני הפרט אתגרים רבים. מוצרים פיננסיים מורכבים, אפשרויות אשראי מגוונות, שוקי הון תנודתיים והתפתחות מטבעות דיגיטליים דורשים ידע והבנה שאינם נרכשים באופן אינטואיטיבי. בהיעדר הדרכה מסודרת, בני נוער חשופים לטעויות יקרות, לצבירת חובות ולהחלטות פיננסיות נמהרות שעלולות להוביל למצוקה כלכלית מתמשכת.

מחקרים מצביעים על פערים משמעותיים בידע ובמיומנויות פיננסיות בקרב בני נוער, אשר עלולים להשפיע על יכולתם להתמודד עם אתגרים כלכליים, לקבל החלטות מושכלות ולממש את הפוטנציאל האישי והמקצועי שלהם. נוסף על כך, התפיסה כי התנהלות פיננסית היא עניין פרטי הנלמד במסגרת המשפחה, אינה תמיד ישימה. משפחות רבות, מסיבות שונות, אינן מעבירות ידע זה הלאה, בין אם בשל חוסר מודעות, חוסר פנאי או חוסר ידע שלהן עצמן. מצב זה יוצר אי-שוויון מובנה, כאשר תלמידים מרקע סוציו-אקונומי נמוך נותרים ללא הכלים הבסיסיים ביותר לניהול כלכלי.

לאור זאת, הטמעת תוכנית לימודים מובנית בחינוך פיננסי בבתי הספר העל-יסודיים היא צעד הכרחי להכנת הדור הצעיר לעתיד כלכלי בטוח ויציב. תוכנית לימודים אחידה ומקיפה מבטיחה כי כל תלמיד

ותלמידה, ללא קשר לרקע שממנו הגיעו, יקבלו הזדמנות שווה לרכוש מיומנויות פיננסיות חיוניות שיאפשרו להם נייודות חברתית וכלכלית.

תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי נועדה להקנות לתלמידים ידע, מיומנויות וערכים שיאפשרו להם להבין את המערכות הכלכליות הפועלות סביבם, לקבל החלטות פיננסיות מושכלות ולהתנהל באופן אחראי במרחב האיש, החברתי והאזרחי. התוכנית מדגישה את הרלוונטיות של הלמידה לחיי התלמידים, ומבססת את תהליך הלמידה על התנסות, חקר, סימולציות ויישום במצבים אותנטיים. בכך היא שואפת לפתח בוגר בעל חשיבה פיננסית ביקורתית, חוסן אישי וכלכלי ויכולת להשתלב כאזרח פעיל ואחראי בחברה ובכלכלה המשתנה.

מעבר ליתרונות עבור הפרט, לחינוך פיננסי יש השלכות חיוביות רחבות היקף על החברה והכלכלה כולה. אזרחים בעלי אוריינות פיננסית גבוהה נוטים לחסוך יותר, להשקיע בתבונה ולהיות פחות תלויים במערכות רווחה. הם מהווים בסיס לכלכלה יציבה וצומחת, תורמים להפחתת העוני ומסייעים בחיזוק החוסן הכלכלי הלאומי.

לסיכום, תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי אינה רק תוספת לימודית, אלא השקעה אסטרטגית בעתידם של התלמידים ובעתידה של החברה. היא מקנה להם מיומנויות חיים קריטיות, מציידת אותם ביכולת לנווט בבטחה בעולם הכלכלי המורכב ומעניקה להם את המפתחות לעצמאות, ביטחון ורווחה כלכלית. הקניית ידע זה במסגרת מערכת החינוך הפורמלית היא אחריות חברתית וחינוכית ממדרגה ראשונה.

תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי מיועדת לכלל תלמידי מערכת החינוך, בכל המגזרים, הזרמים וסוגי הפיקוח. התוכנית מבוססת על ההכרה כי היכולת להבין את המציאות הכלכלית, לקבל החלטות מושכלות ולהתנהל באחריות היא מיומנות חיים חיונית, שיש להקנותה לכל תלמיד ותלמידה במערכת החינוך. יישום התוכנית יעשה תוך התאמת דרכי ההוראה, הדוגמאות וההקשרים למאפייניהן של אוכלוסיות התלמידים השונות, לעולמן התרבותי ולצורכיהן, ובה בעת שמירה על תשתית משותפת של ידע, מיומנויות וערכים.

בשלב הראשון מיועדת התוכנית לתלמידי כיתה ט', כחלק מתהליך הדרגתי ומתוכנן של הטמעת תחום דעת חדש במערכת החינוך. הטמעה זו מחייבת היערכות מערכתית, ובכלל זה הכשרת מורים, פיתוח ידע מקצועי ופדגוגי, יצירת חומרי הוראה ולמידה ומתן מענה למורים שחינוך פיננסי אינו תחום התמחותם. שנת ההפעלה הראשונה תשמש גם ללמידה ולהערכה של יישום התוכנית. במהלכה יתקיים תהליך שיתוף והיוועצות עם המורים המלמדים אותה, שיאפשר לאסוף משוב מן השדה, לבחון את בהירותה, התאמתה ושימוותה, ולשקול לאור ההערות והתובנות שיעלו שינויים, התאמות ושיפורים בתוכנית.

רציונל

תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי היא תוכנית רב תחומית, המשלבת ידע מתחומי הכלכלה, הפסיכולוגיה, מדעי החברה וההתנהגות, ועוסקת בהבנת תהליכי קבלת החלטות כלכליות ובהשפעותיהם על הפרט, המשפחה והחברה. תחום זה אינו מתמקד רק בהקניית ידע טכני, אלא בפיתוח חשיבה ביקורתית, מודעות עצמית ואחריות אישית וחברתית בהקשרים כלכליים. הצורך בחינוך פיננסי נובע מהכרה, שאוריינות פיננסית היא תנאי הכרחי להתנהלות עצמאית ואחראית בעולם המודרני. התוכנית נותנת מענה לצורך זה באמצעות פיתוח הבנה רב-ממדית של תהליכים כלכליים, טיפוח מיומנויות לניהול משאבים, חיזוק היכולת לקבל החלטות מושכלות בתנאי אי-ודאות, ופיתוח תפיסה ערכית של אחריות אישית וחברתית. בכך היא תורמת לקידום שוויון הזדמנויות, לחיזוק החוסן הכלכלי של הפרט והחברה, ולהכשרת תלמידים להשתלבות מיטבית בשוק העבודה ובחברה הדמוקרטית. התוכנית מביאה עמה בשורה פדגוגית חדשנית בכמה מישורים מרכזיים:

1. שילוב כלכלה התנהגותית ופסיכולוגיה

החינוך הפיננסי בתוכנית אינו מוגבל לידע טכני בלבד. הרציונל נשען על מחקרי כלכלה התנהגותית, המדגישים את הקשר בין רגש להתנהגות כלכלית. התלמידים לומדים לזהות הטיות קוגניטיביות (כמו "אפקט העיגון" או "שנאת הפסד") ולפתח מיומנויות של ויסות רגשי ודחיית סיפוקים מול פיתויים צרכניים.

2. למידה מבוססת התנסות (Experiential Learning)

התוכנית מעניקה עדיפות ללמידה מתוך עשייה ולא רק מתוך ספרים. באמצעות סימולציות, משחוק (Gamification) ופרויקטים מעשיים (PBL) התלמידים חווים "ניסוי וטעיה" בסביבה מוגנת. גישה זו הופכת את הלמידה למשמעותית, רלוונטית ומועילה באופן מיידי לחיי היומיום של התלמיד.

3. תפיסה ערכית וחברתית

מעבר לכלים הכלכליים, התוכנית מטפחת "אזרח כלכלי פעיל". היא משלבת ערכים של צדק חברתי, יושרה וערבות הדדית. התוכנית מעודדת תלמידים לפתח פרויקטים קהילתיים ולהפוך לשגרירי ידע בקרב משפחתם וסביבתם, תוך הבנת הזיקה בין בחירותיהם הפרטיות לרווחה הכללית.

4. כלים דיגיטליים בשירות הפדגוגיה

כחלק מהחדשנות הטכנולוגית, התוכנית משלבת שימוש בכלים דיגיטליים כאמצעי למידה והפקה:

- **ניתוח נתונים וסימולציות:** הדמיית תרחישים כלכליים מורכבים וניתוח שוק העבודה המשתנה.

- **יצירת תוכן:** התלמידים מונחים להשתמש בכלים דיגיטליים להכנת סרטוני הסבר, פודקאסטים בנושאים פיננסיים.

- **הכנה לעתיד:** הבנת השפעת הדיגיטציה על מקצועות העתיד, מבני שכר ויכולת ההשתכרות בשוק עבודה דינמי.

5. פיתוח "דמות הבוגר"

התוכנית שואפת לעצב בוגר המצויד בסט מיומנויות רחב:

- **קוגניטיביות:** חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית ופתרון בעיות.
- **רגשיות:** מודעות עצמית והכוונה עצמית - פיתוח מסוגלות ויכולת להתמודד עם לחץ ומשבר.
- **חברתיות:** תקשורת, משא ומתן ושיתוף פעולה.

6. נושאי חובה ובחירה

התוכנית כוללת נושאי חובה לצד נושאי בחירה המיועדים להעשרה, להרחבה ולהעמקה, בהתאם לשיקול דעתם המקצועי של המורים ולצורכי הלומדים. נושאי החובה מהווים את ליבת התוכנית ונועדו להבטיח בסיס ידע, מיומנויות וערכים משותף לכלל הלומדים. לצידם מופיעים נושאי רשות, **המסומנים בצבע**, ומאפשרים גמישות פדגוגית בבחירת תכנים נוספים בהתאם למאפייני הכיתה ולקצב ההוראה.

7. עוגנים פדגוגיים

תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי מבוססת על עוגנים פדגוגיים ערכיים המעצבים את תהליך ההוראה, הלמידה וההערכה, ומבטיחים למידה משמעותית, רלוונטית ויישומית. עוגנים אלו משקפים את תפיסת הלמידה המתחדשת, ומכוונים לפיתוח בוגר בעל אוריינות פיננסית, המסוגל לקבל החלטות מושכלות, לפעול באחריות ובעצמאות, ולתרום לחברה יציבה וצודקת.

להלן העוגנים הפדגוגיים:

1. למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית

הלמידה בתוכנית מחוברת לעולמם האישי של התלמידים, להתנסויותיהם היומיומיות כצרכנים וכמשתמשים באמצעים פיננסיים, ולמציאות הכלכלית שבה הם פועלים. הלמידה

משלבת היבטים כלכליים, חברתיים, ערכיים וסביבתיים, ומאפשרת לתלמידים להבין את ההשלכות הרחבות של החלטות פיננסיות על חייהם ועל החברה. הלמידה מקדמת הבנה מעמיקה של מושגים ותהליכים פיננסיים, תוך חיבור בין ידע תיאורטי לבין יישומו במצבי חיים אותנטיים, ומטפחת יכולת לחשיבה ביקורתית, קבלת החלטות מושכלת ואחריות אישית.

2. למידה חווייתית, יישומית והתנסותית

התוכנית מבוססת על למידה פעילה, המאפשרת לתלמידים להתנסות באופן ישיר בקבלת החלטות פיננסיות בסביבה לימודית מוגנת. ההתנסות כוללת סימולציות, משחקי תפקידים, פרויקטים, ניתוח מקרים, ושימוש בכלים דיגיטליים. למידה זו מאפשרת לתלמידים לפתח מיומנויות יישומיות, להבין את ההשלכות של החלטותיהם, ולבנות ידע מתוך התנסות, רפלקציה וניתוח. ההתנסות תורמת לפיתוח תחושת מסוגלות, אחריות ועצמאות בהתנהלות פיננסית.

3. מנהיגות ויזמות תלמידים

התוכנית מעודדת את התלמידים לקחת אחריות על תהליך הלמידה שלהם, לפתח יוזמה אישית וקבוצתית, ולהיות שותפים פעילים בתהליך קבלת ההחלטות. התלמידים מתנסים בקבלת החלטות, בתכנון, בניתוח מצבים ובניהול תהליכים, ומפתחים מיומנויות של חשיבה יזמית, פתרון בעיות ויכולת לפעול באופן עצמאי ואחראי.

באמצעות פעילויות כגון סימולציות כלכליות, פרויקטים ויוזמות תלמידים, הם מפתחים תחושת מסוגלות לפעול באופן אקטיבי במציאות הכלכלית והחברתית ואף להשפיע עליה.

4. פיתוח חוסן רגשי וכלכלי

התוכנית מטפחת את יכולתם של התלמידים להבין את ההשפעה של רגשות, לחצים חברתיים והטיות קוגניטיביות על קבלת החלטות כלכליות. התלמידים לומדים לזהות גורמים אלו, לפעול מתוך מודעות ושליטה עצמית, ולפתח יכולת לקבל החלטות מושכלות גם בתנאי אי-ודאות.

פיתוח החוסן האישי והכלכלי תורם לבניית תחושת מסוגלות, אחריות ועצמאות, ומאפשר לתלמידים להתמודד באופן מושכל ואחראי עם אתגרים כלכליים בהווה ובעתיד.

5. שותפות רב-מערכתית ולמידה בקהילה

התוכנית רואה בלמידה תהליך המתקיים במגוון הקשרים וזירות, מעבר לכיתה. הלמידה משלבת שותפים מהקהילה, מהמשפחה ומהחברה, ומחברת את התלמידים למציאות הכלכלית והחברתית שבה הם חיים.

באמצעות פעילות בזירות השונות: בית הספר, המשפחה, הקהילה, המרחב הדיגיטלי ושוק העבודה, התלמידים מיישמים את הידע בהקשרים אותנטיים, ומפתחים הבנה עמוקה של המשמעות החברתית והאזרחית בהתנהלות פיננסית.

6. שילוב ערכים אוניברסליים ואחריות חברתית

התוכנית מטפחת ערכים של יושרה, אחריות, הוגנות, צדק חברתי וערבות הדדית, ומעודדת את התלמידים להבין את ההיבטים הערכיים והאתיים של החלטות כלכליות.

התלמידים לומדים לבחון את ההשלכות של החלטותיהם לא רק על עצמם, אלא גם על החברה והסביבה, ומפתחים תפיסה ערכית של אזרחות כלכלית אחראית, המשלבת אחריות אישית עם מחויבות חברתית.

8. זירות יישום

הייחודיות של התוכנית באה לידי ביטוי בכך שהלמידה אינה מתקיימת רק בכיתה, אלא משולבת בזירות יישום שונות, המאפשרות לתלמידים ליישם את הידע בהקשרים אותנטיים:

1. זירת בית הספר

במסגרת בית הספר התלמידים מתנסים בפעילויות למידה מגוונות, כגון סימולציות, פרויקטים, ניתוח מקרים ועבודה שיתופית, המאפשרים להם לפתח ידע ומיומנויות פיננסיות בסביבה לימודית תומכת.

2. זירת המשפחה

התלמידים מחברים את הלמידה למציאות חייהם באמצעות שיח עם בני משפחתם, שותפות בהחלטות כלכליות משפחתיות, והבנת ההשפעה של החלטות פיננסיות על התא המשפחתי.

3. הזירה הקהילתית

התוכנית מעודדת מעורבות בקהילה באמצעות ראיונות עם אנשי מקצוע, פרויקטים קהילתיים ושיתוף ידע פיננסי עם הסביבה, ובכך מחזקת את תחושת האחריות החברתית.

4. הזירה הדיגיטלית

התלמידים עושים שימוש בכלים דיגיטליים לצורך למידה, ניתוח מידע, קבלת החלטות והפקת תוצרים, תוך פיתוח אוריינות דיגיטלית והבנת הסיכונים וההזדמנויות במרחב הדיגיטלי.

5. הזירה התעסוקתית

התוכנית מסייעת בחיזוק תחושת המסוגלות והעצמאות הכלכלית של הלומדים, מפתחת מודעות להשלכות ארוכות טווח של החלטות פיננסיות, ומטפחת מוכנות להשתלבות אחראית ומושכלת בשוק העבודה ובחברה.

מטרות התוכנית

תוכנית החינוך הפיננסי שואפת לפתח בקרב התלמידים אוריינות פיננסית רחבה, הכוללת ידע, מיומנויות ועמדות שיאפשרו להם להתנהל באופן מושכל, אחראי וביקורתי במציאות הכלכלית.

מטרות העל של התוכנית הן:

- 1. פיתוח חשיבה פיננסית ביקורתית ומושכלת** – טיפוח יכולת להבין תהליכים כלכליים, להעריך מידע פיננסי באופן ביקורתי, לזהות סיכונים והזדמנויות, ולקבל החלטות מבוססות ידע ושיקול דעת.
- 2. חיזוק אחריות אישית וחברתית** – פיתוח מודעות להשפעות של החלטות כלכליות על הפרט, המשפחה והחברה, וטיפול ערכים של אחריות, הוגנות, יושרה וערבות הדדית.
- 3. הקניית ידע ומיומנויות להתנהלות פיננסית עצמאית** – הקניית כלים לניהול תקציב, הבנת מושגים פיננסיים מרכזיים, קבלת החלטות צרכניות מושכלות והיכרות עם מערכות פיננסיות מרכזיות.
- 4. הכנה לחיים בוגרים ולהשתלבות בעולם העבודה** – פיתוח הבנה של מבנה שוק העבודה, זכויות וחובות עובדים, והשלכות כלכליות של בחירות אישיות ומקצועיות.

5. טיפוח אזרחות כלכלית פעילה ואחריות – הכשרת תלמידים לפעול כאזרחים מודעים, המסוגלים להשתתף באופן מושכל בשיח הכלכלי והחברתי, ולתרום לחברה צודקת, שוויונית ובת קיימא.

מבנה התוכנית

תוכנית הלימודים בחינוך פיננסי מאורגנת סביב ארבעה צירים תוכניים מרכזיים, המשקפים את תחומי הידע והמיומנויות הנדרשים לפיתוח אוריינות פיננסית בקרב תלמידים. הצירים נבנו באופן ספירלי ומדורג, כך שהתלמידים רוכשים בכיתה ט' ידע ומיומנויות יסוד, ובכיתה י' מעמיקים, מרחיבים ומיישמים את הידע בהקשרים מורכבים ורחבים יותר. מבנה זה מבטיח רציפות פדגוגית, קוהרנטיות בין הנושאים, ופיתוח הדרגתי של ידע, מיומנויות ועמדות, תוך חיבור מתמשך למציאות החיים של התלמידים ולהתפתחותם האישית והחברתית. ארבעת צירי התוכנית הם:

1. צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות

2. עולם הכסף והבנקאות

3. שוק העבודה בעולם משתנה

4. חסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון

ציר ראשון: צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות

ציר זה עוסק בפיתוח יכולתם של התלמידים לקבל החלטות צרכניות מושכלות ואחריות, תוך הבנת הגורמים המשפיעים על החלטות כלכליות, ובהם שיקולים רציונליים ורגשיים, השפעות חברתיות, מנגנוני שיווק וזכויות צרכניות. הציר מטפח מודעות צרכנית, אחריות אישית והבנה של ההשלכות הכלכליות, החברתיות והסביבתיות של החלטות צרכניות.

נושאי הלימוד בכיתה ט'

- תהליכי קבלת החלטות – הבחנה בין החלטות רציונליות לרגשיות והשפעת לחץ חברתי

עמוד | 9

- "אושר" על המדף- איך מוכרים לנו "אושר" ואיך קונים את הקונים
- זכויות צרכנים
- אבטחת מידע במרחב הדיגיטלי והגנה מפני הונאות צרכניות
- **המחיר הסביבתי של הצריכה (נושא רשות)**

נושאי הלימוד בביתה י'

- הצבת מטרות ויעדים - הכרת מודל SMART
- בניית תקציב אישי ככלי לניהול פיננסי אחראי

ציר שני: עולם הכסף והבנקאות

ציר זה עוסק בהבנת מהות הכסף, תפקידיו, התפתחותו והשימושים בו, ובהיכרות עם המערכת הבנקאית ותפקידה בכלכלה המודרנית. הציר מקנה לתלמידים ידע וכלים להבנת מגגנונים פיננסיים מרכזיים ולניהול מושכל של משאבים פיננסיים.

נושאי הלימוד בביתה ט'

- כסף כמוסכמה חברתית
- סוגי אמצעי תשלום ומאפייניהם
- איך נקבעים המחירים בשוק תחרותי?
- כוח הקנייה של הכסף, מדד מחירים לצרכן, אינפלציה ודרכי התמודדות איתה ברמת המיקרו (פרט)

נושאי הלימוד בביתה י'

- הבנק המסחרי - תפקידי הבנק המסחרי ושירותיו
- מושגים מרכזיים בניהול חשבון בנק – עמלות, תעודת זהות בנקאית. קריאה והבנה של תדפיס בנק
- מוצרי אשראי - אשראי מתגלגל, מסגרת אשראי, דירוג אשראי
- תפקיד הבנק המרכזי: שמירה על יציבות מחירים וקביעת הריבית במשק והשפעת הריבית על הכלכלה

ציר שלישי: שוק העבודה בעולם משתנה

ציר זה עוסק בהבנת מבנה שוק העבודה, השינויים המתרחשים בו והשלכותיהם על הפרט. הציר מקנה לתלמידים ידע על זכויות עובדים, מבנה השכר, ותכנון עתידי בעולם עבודה דינמי ומשתנה.

נושאי הלימוד בביתה ט'

- חוקי העסקת נוער וזכויות עובדים

נושאי הלימוד בביתה י'

- מאפייני שוק העבודה והשינויים בו
- קריאה והבנה של תלוש שכר: שכר ברוטו/נטו, מיסים ישירים, נקודות זיכוי
- עובד שכיר מול עצמאי (נושא רשות)
- תפקיד המדינה בשוק העבודה ועבודה מאורגנת (נושא רשות)
- השפעת התפתחויות טכנולוגיות, על אחריות אישית בניהול העבודה
- מושגי יסוד בפנסיה ותכנון פיננסי לטווח ארוך

ציר רביעי: חיסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון

ציר זה עוסק בהבנת עקרונות החיסכון וההשקעה, תוך פיתוח יכולת להעריך סיכונים והזדמנויות. הציר מקנה לתלמידים ידע בסיסי על שוק ההון, סוגי השקעות שונים והגורמים המשפיעים על קבלת החלטות השקעה.

נושאי הלימוד בביתה ט'

- ערך הזמן של הכסף - מושג הריבית ושימושה בחיי הפרט בדגש על הפן ההלכתי
- חשיבות החיסכון והקשר בין חיסכון לתכנון עתידי
- השפעת גורמים פסיכולוגיים והתנהגותיים על החלטות חיסכון

נושאי הלימוד בביתה י'

- הקשר בין סיכון לתשואה והשפעתו על החלטות השקעה
- מבוא לשוק ההון – מניות, אגרות חוב ומדדים
- אפיקי השקעה שונים – נדל"ן, מטבע חוץ והון אנושי

- זיהוי סיכונים והונאות בעולם ההשקעות

מפת הקשרים בין ארבעת הצירים

ארבעת צירי התוכנית קשורים זה בזה ומשקפים רצף של התפתחות בהתנהלות הפיננסית של הפרט. הציר הראשון, העוסק בצרכנות מודעת ובקבלת החלטות, מניח את התשתית להתנהלות אחראית ולוויסות עצמי. הציר השני מרחיב תשתית זו באמצעות היכרות עם עולם הכסף והבנקאות, ובכלל זה אמצעי תשלום, אינפלציה ושירותים בנקאיים. הציר השלישי עוסק בשוק העבודה ובהכנסה, ומקנה לתלמידים ידע וכלים להשתלבות מושכלת ומוגנת בעולם התעסוקה. הציר הרביעי עוסק בחיסכון ובהשקעות, ומחבר בין ההכנסה, הצריכה וניהול הכסף לבין תכנון פיננסי לטווח ארוך וניהול מושכל של סיכונים וסיכויים.

סדר הצירים מבטא התקדמות הדרגתית מן ההתנהלות הכלכלית היומיומית אל תכנון פיננסי רחב וארוך טווח. לכן מומלץ ללמד את הצירים לפי סדר הופעתם בתוכנית, מן הציר הראשון ועד לציר הרביעי, וכן לשמור ככל האפשר על רצף התכנים שנקבע בתוך כל ציר. סדר זה מאפשר לבסס בכל שלב את הידע, המיומנויות והערכים הנדרשים להבנת הנושאים הנלמדים בשלב הבא.

הערכה

ההערכה בתוכנית הלימודים בחינוך פיננסי מבוססת על תפיסה הרואה בהערכה חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה. ההערכה נועדה לבחון לא רק שליטה בידע ובמושגים פיננסיים, אלא גם את יכולת התלמידים ליישם ידע זה במצבי חיים אותנטיים, להפעיל חשיבה ביקורתית, לקבל החלטות מושכלות ולבטא עמדות וערכים ביחס לסוגיות כלכליות וחברתיות.

דרכי ההערכה משלבות בין הערכה מסכמת לבין הערכה מעצבת ומתמשכת, וכוללות מגוון כלי הערכה המותאמים לאופייה היישומי והחוויתי של התוכנית. במסגרת זו ניתן דגש להערכה אותנטית, המעודדת מעורבות פעילה של התלמידים, עבודת צוות, רפלקציה, שימוש בכלים דיגיטליים ויכולת לתרגם מושגים פיננסיים למציאות חייהם. ההערכה בתוכנית מבוססת על ארבעת צירי התוכן המרכזיים:

1. צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות
2. עולם הכסף והבנקאות
3. שוק העבודה בעולם משתנה
4. חיסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון

1. דרכי ההערכה בתוכנית

ההערכה בתוכנית משלבת מגוון דרכי הערכה:

- הערכה חלופית באמצעות תוצרים דיגיטליים
- מטלות ביצוע אישיות וקבוצתיות
- משימות אותנטיות המבוססות על מצבי חיים
- פרזנטציות והצגת תוצרים
- רפלקציה אישית
- הערכה מתמשכת לאורך תהליך הלמידה
- מבחן מסכם המבוסס על מושגי ליבה

דרכי הערכה אלו מאפשרות לבחון ידע פיננסי לצד מיומנויות קוגניטיביות, רגשיות וחברתיות, ובהן חשיבה ביקורתית, אוריינות דיגיטלית, עבודת צוות, קבלת החלטות, מודעות עצמית ואחריות חברתית.

ציר ראשון: צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות | כיתה ט

הציר הראשון בתוכנית הלימודים בחינוך פיננסי (כיתה ט) מבקש להניח את התשתית הערכית, הקוגניטיבית והרגשית להתנהלות כלכלית אחראית ומודעת. בגיל ההתבגרות, בו מתעצבת זהות אישית וחברתית, התלמידים נדרשים לקבל החלטות צרכניות בתדירות הולכת וגוברת – בתהליך הקנייה, בבית ובמרחב החברתי. החלטות אלו אינן רק כלכליות, הן משקפות ערכים, זהות, שייכות, שאיפות ותפיסות עולם.

הציר עוסק בשאלה המרכזית: **כיצד הופכים מצרכן מושפע לצרכן בוחר?** כלומר, כיצד מפתחים עמוד | 13

יכולת לקבל החלטות מושכלות בעולם רווי גירויים, פרסומות, לחצים חברתיים והזדמנויות דיגיטליות.

זהו ציר שמחבר בין ידע כלכלי, פסיכולוגיה של קבלת החלטות, אזרחות פעילה, אתיקה וקיימות – ומייצר למידה רב-ממדית ורלוונטית לחיי היומיום של התלמידים. הוא מבקש לעצב תלמידים שהם **צרכנים חושבים, אזרחים פעילים ואנשים בעלי חוסן פנימי**, המסוגלים לאזן בין הנאה בהווה לאחריות לעתיד.

הציר בנוי באופן ספירלי והוליסטי, ומשלב שבעה תתי-נושאים מרכזיים, כאשר המעבר מתת-נושא אחד לאחר נע מן **המודעות האישית** (מה משפיע עליי?) אל **האחריות האזרחית והגלובלית** (כיצד בחירותיי משפיעות על אחרים?) ולבסוף אל **תכנון העתיד והעצמה אישית**.

מטרות:

- הבנת המנגנונים הפסיכולוגיים והשיווקיים המשפיעים על בחירות צרכניות.
- פיתוח אוטונומיה ויכולת בחירה חופשית מושכלת
- הכרת זכויות הצרכנים ומנגנוני ההגנה הקיימים
- פיתוח אחריות אישית וכלכלית לטווח הקצר והארוך
- הבנת השלכות החברתיות והסביבתיות של הצריכה

מפרט התכנים | צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות | כיתה ט | היקף שעות הוראה: 12 ש"ש

תהליכי קבלת החלטות – הבחנה בין החלטות רציונליות לרגשיות והשפעת לחץ חברתי (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
קבלת החלטות רציונליות מול רגשיות - ההבדל בין החלטה רציונלית לרגשית - הטיות קוגניטיביות: אפקט העיגון, הטיית אישור , מערכת חשיבה מהירה ואיטית, שנאת הפסד וקביעת ברירת מחדל, הטיית הפיתיון , פרדוקס הבחירה: ממקסמים מול מסתפקים - אופטימיות יתר והעדפת ההווה - כלים למודעות עצמית בקבלת החלטות - מודל HALT	3 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - כיצד החלטות יומיומיות מושפעות מגורמים שונים. למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - התנסות בסימולציות של בחירות פיננסיות פיתוח חוסן רגשי - תרגול ויסות רגשי בהחלטת קנייה ועמידה בלחץ חברתי	חשיבה ביקורתית - ניתוח מניפולציות שיווקיות, והבנת המשמעות הכלכלית של בחירותינו. חשיבה יצירתית - הצגת דילמות פיננסיות אותנטיות ומציאות פתרונות יצירתיים אוריינות לשונית - ניסוח טיעון מנומק בעד/נגד רכישה	מודעות עצמית - בדיקת המניעים האמיתיים לרכישה הכוונה עצמית - ניסוח כללים אישיים לרכישות, בקרה עצמית לאחר החלטה - רפלקציה כתובה: "מה גרם לי לרצות מוצר מסוים?"	יושרה והגינות - מתי שכנוע הופך למניפולציה? היכן עובר הגבול האתי בפרסום? חופש הבחירה מול מניפולציה - דיון בשאלה: האם אנחנו באמת חופשיים לבחור? אחריות אישית - איך קבלת החלטות רגשיות משפיעות על העתיד שלי?	הזירה הבית ספרית - סימולציית קנייה והשוואת החלטות הזירה הקהילתית - קמפיין קהילתי לעידוד קנייה אחראית הזירה הדיגיטלית - שימוש בכלים דיגיטליים לניהול "דיון בוחן", בנושא הטיות קוגניטיביות

"אושר" על המדף - איך מוכרים לנו אושר ואיך קונים את הקונים (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
צרכנות ו"אושר" – מה זה "אושר"? אושר ושמחה, מידת אושר – ההבדל בין תל"ג לאל"ג – דילמות בתחום הצריכה: בחירה בין חייב, צריך, רוצה – פסיכולוגיה של צרכנות – אפקט המותרות, אפקט הפיצוי, חוק 24 השעות, קנייה אימפולסיבית, צריכה ראוותנית	2 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - חיבור להיבטים פיננסיים, פסיכולוגיים וחברתיים למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - סימולציות, משחק ופרויקטים מעשיים פיתוח חוסן רגשי - דחיית סיפוקים, ויסות רגשי בקנייה, עמידה בלחץ חברתי	חשיבה ביקורתית - ניתוח מסרים באמצעי הפרסום השונים וזיהוי הטיות קוגניטיביות אוריינות מידע - ניתוח "מדד האושר הלאומי" של בהוטן, והשוואה לתל"ג אוריינות לשונית - כתיבת עמדה – האם יש קשר בין אושר לעושר?	מודעות עצמית - שיתוף בחוויות קניה שגרמה לאושר זמני הכוונה עצמית וויסות רגשי - השפעת לחץ חברתי על רכישה, זיהוי מנגנוני ויסות רגשי	דיון סביב ערכים אוניברסליים - פיתוח תשתית ערכית של אחריות, הוגנות, יושרה, חירות וכבוד האדם. - גיבוש זהות ערכית אישית ביחס לתרבות הצריכה. - האם ניתן "לקנות" אושר? כיצד ניהול כסף מסייע לשמירת חירות אישית? - מה המשמעות של "בחירה חופשית" בעולם שבו פרסומות משפיעות ומעצבות את רצונותינו? מעורבות חברתית - כיצד אנחנו יכולים להיות "סוכני שינוי" בתרבות הצריכה?	הזירה המשפחתית - בניית הסכם משפחתי להמתנה לפני כל קנייה הזירה הדיגיטלית - חשיפה לפרסומים שמקדמים צרכנות מודעת ומינימליסטית הזירה התעסוקתית - בחינה ביקורתית של הקשר בין גובה השכר ל"אושר".
איך קונים את הקונים? – סודות		למידה חווייתית, יישומית	חשיבה ביקורתית ואוריינות מידע	ויסות עצמי - פיתוח היכולת	בחירה ואוטונומיה - האם אנחנו באמת נהנים	הזירה המשפחתית - משימת "קנייה ביחד" -

"אושר" על המדף - איך מוכרים לנו אושר ואיך קונים את הקונים (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
הסופר אסטרטגיות שיווקיות: מיקום מוצרים, שימוש בחושים, גודל עגלות, מבצעי כמות, אפקט הדחיפות, שיטות המחרה	2 שעות	והתנסותית - יציאה לסיוור שטח בסופר/קביון פיתוח חוסן רגשי - זיהוי המניפולציות הרגשיות, ובניית עמידות מול לחצי שיווק שילוב ערכים אוניברסליים - אוטונומיה צרכנית, יושרה מסחרית, אחריות סביבתית ומודעות עצמית כבסיס לצרכנות מודעת	- ניתוח וסיווג של טכניקות השפעה בסופרמרקט, ויצירת מפת מידע שיתופית. - ניסוי "צבע ורגש": הצגת אריזות בצבעים שונים, תיעוד תגובות והסקת מסקנות חשיבה יצירתית ופתרון בעיות - עיצוב "סופרמרקט אתי": תכנון חנות שמציבה את טובת הצרכן במרכז	לעמוד בפיתויים זיהוי מניפולציות רגשיות - הבנת "אפקט ההדדיות" מודעות עצמית -זיהוי הטיות עצמיות בקבלת החלטות וניסוח הצהרה אישית לקנייה מודעת.	מחופש בחירה בקניות? יושרה והוגנות - האם עסק יכול להיות רווחי ועדיין אתי? ערבות הדדית - מה חובתי כצרכן, כשגיליתי מניפולציה שיווקית? אזרחות פעילה וצדק חברתי - האם שיווק אגרסיבי פוגע בשכבות המוחלשות ועד כמה המדינה אחראית להגן על אזרחיה מפני שיווק שכזה? אחריות אישית וחברתית - הבנת ההשלכות של ריכוזיות ומונופולים על יוקר המחיה	ביקור בסופר עם בן/בת משפחה, תיעוד תצפיות ושיחה על ממצאים הזירה הקהילתית - סדנת מודעות לקשישים בקהילה, "הגנה על הצרכן הפגיע" – תלמידים כמדריכים הזירה הדיגיטלית - זיהוי טכניקות שיווק אונליין (pop-ups, מחירי "עוגן", ביקורות מזויפות) ריאיון עם מעצבי חנויות, פסיכולוגים צרכניים – חשיפה למקצועות בתחום

זכויות צרכנים						
(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים הפדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
חקיקה וזכויות בסיסיות - חוק הגנת הצרכן - ביטול עסקאות - החזר מוצר פגום - חוק הטכנאים בין חוקי למוסרי - המס הוורוד - דפוסים אפלים מנגנוני הגנה וכתובות לתלונה - הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן - ארגונים חברתיים כגון אמון הציבור והמועצה לצרכנות	2 שעות	למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - הוראה דרך התנסות ישירה בתהליכי הגשת תלונה, ביטול עסקה ותביעה פיתוח חוסן רגשי - פיתוח יכולת לפעול גם כשקשה רגשית מנהיגות ויזמות תלמידים - התלמידים כסוכני שינוי: הפצת ידע על זכויות צרכנים ויצירת פרויקטים קהילתיים שילוב ערכים אוניברסליים - הגינות, שקיפות, כבוד האדם וצדק חברתי כמרכיבים אינטגרליים של צרכנות אחראית	חשיבה ביקורתית ואוריינות מידע - ניתוח מקרה צרכני: חקירת מקרים מהשטח (חוקי הגנת הצרכן, אותיות קטנות ו"המס הוורוד") לפיתוח צרכנות נבונה וביקורתית. אוריינות לשונית - סימולצית הגשת תלונה צרכנית	תקשורת אסרטיבית - סימולצית 'שירות לקוחות' – צרכן ונציג שירות הכוונה עצמית ושיתוף פעולה - בניית "ארגז כלים רגשי" לבניית אסטרטגיות התמודדות עם פגיעה בזכויות צרכניות	אחריות והכוונה עצמית - הכרת חוקים ומנגנוני הגנה צרכניים צדק חברתי ומעורבות אזרחית - כיצד ידיעת זכויות תורמת לחברה צודקת יותר? צדק חברתי, הגינות ושוויון - מה הקשר בין 'מס וורוד', מגדר, ושוויון?	הזירה הבית ספרית - העברת שאלוני עמדות בנושא: חוקים, זכויות וכתובות לתלונה הזירה המשפחתית - בחינת האותיות הקטנות, זכויות ביטול וחוקי שירות בחוזים משפחתיים (, מנויים וביטוחים). הזירה הדיגיטלית - כיצד להגן על עצמך ברכישות אונליין.

אבטחת מידע במרחב הדיגיטלי והגנה מפני הונאות צרכניות (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
אבטחת מידע - סייבר, טביעת רגל דיגיטלית, הנדסה חברתית, הונאות בתחפושת, אימות דו שלבי, הרשאות גישה, קובצי קוקיז סוגי הונאות - פישונג, נזקות כופרה (וירוסים), הונאות משלוחים קניה בטוחה - אתרים מאובטחים, תשלום מאובטח	3 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - מודעות ביקורתית להונאות - פיתוח חשיבה רב-ממדית המשלבת היבטים טכנולוגיים, צרכניים ואתיים למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - סימולציות תרגול לזיהוי תוכן מטעה פיתוח חוסן רגשי - התמודדות עם בושה ותסכול בעקבות הונאה, ופיתוח עמידות מול לחץ חברתי.	אוריינות לשונית, מידע וחשיבה ביקורתית - זיהוי הונאות והטיות: מיפוי וניתוח של מנגנוני הונאה, דפוסי רמאות והטיות קוגניטיביות (פחד, דחיפות) לבניית מודל זיהוי אישי. חשיבה יצירתית - תלמידים ממלאים תפקידי מוכר וקונה, ומנתחים את תהליך קבלת ההחלטות אוריינות דיגיטלית - בחינת מסמכים ואתרים חשודים	שיח חברתי ואמפתי - יצירת מרחב שיתופי בטוח לחוויות הונאה אישיות, לצד פיתוח הזדהות עם הנזק הרגשי והכלכלי של הנפגעים תוך ניתוח מקרי הטיה והונאה שיתוף פעולה ויוזמה - עבודת צוות ליצירת תוכן מניעתי והפצתו לצעירים ולקהילה. התנהלות חברתית והכוונה עצמית - הדרכת הגיל השלישי בקהילה על הונאות.	אחריות אזרחית - האם ידיעה על הונאה מחייבת פעולה? מה חובתך? כבוד ופרטיות - עד כמה נוחות צרכנית שווה ויתור על פרטיות? כבוד האדם וציות לחוק - הפער בין חוקי למוסרי	הזירה הבית ספרית - העלאת מודעות להונאות, לדוגמה באמצעות קמפיין הסברתי. הזירה המשפחתית - ניסוח כללים לקנייה בטוחה. הזירה הדיגיטלית - יצירת תוכן לזיהוי הונאות –בהובלת תלמידים.

המחיר הסביבתי של הצריכה נושא לבחירה (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציור הראשון ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
העלות הכלכלית והסביבתית של צריכת יתר – השבתה מתוכננת, אופנה מהירה, דפוסים אפלים- אפקט דחיפות, עלות לפי שימוש (CPW), הרי זבל, מיקור-חוץ של זיהום, מיחזור מחדש, ארון קפסולה, FOMO, טביעת רגל אקולוגית, סחר הוגן	3 שעות (רשות)	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - חיבור בין כלכלה, אקולוגיה, זכויות עובדים ואחריות צרכנית למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - חישוב עלויות סביבתיות של בגד בודד, בדיקת תוויות ייצור בארון הבגדים שילוב ערכים אוניברסליים - צדק חברתי, אחריות סביבתית, כבוד האדם, קיימות וצרכנות אתית	חשיבה ביקורתית ואוריינות מידע – מיפוי "מסלול החיים של בגד" וחישוב עלות כלכלית וסביבתית – חקר הארון האישי – ניתוח תכולתו בראיה ביקורתית חשיבה ביקורתית ושיפוט ערכי – דיון דילמה: מה המשמעות של לקנות מוצר בזול. – מי נושא בעלות הסביבתית האמיתית?	מודעות עצמית ואמפתיה – עיבוד תגובות רגשיות בעקבות כתבה העוסקת בצריכת יתר ויסות רגשי ועמידה בלחצים -זיהוי לחצים חברתיים ורגשיים בקניות, וכתובה אישית על הקושי לוותר והמוכנות לשינוי.	אחריות חברתית סביבתית – מה המחיר האמיתי של מוצר שנמכר בזול? – מידת חובת הפרט לאחריות חברתית כבוד האדם וצדק חברתי גלובלי – האם אנו מחויבים לתנאי העבודה ולכבוד האדם של עובדים בתהליכי הייצור?	הזירה הבית ספרית הובלת יוזמות חברתיות סביב צרכנות בת-קיימא, כגון: הקמת חנות מיחזור הזירה המשפחתית – בדיקת ארון הבגדים הביתי, ניסוח חוזה צריכה ירוק וסיור חווייתי בשוק פשפשים או יד שנייה. הזירה התעסוקתית – ריאיון עם חברות המקדמות אחריות תאגידית

ציר שני: עולם הכסף והבנקאות | כיתה ט

ציר "עולם הכסף והבנקאות" מזמן לתלמידים מפגש מעמיק, רלוונטי ורב-ממדי עם אחד המרכיבים המרכזיים בחיי הפרט והחברה – הכסף. הציר מבקש להרחיב את ההבנה של התלמידים מעבר לתפיסה אינסטרומנטלית של כסף כאמצעי תשלום, ולהוביל אותם להבנה מורכבת של כסף כתופעה חברתית, כלכלית, תרבותית ופסיכולוגית.

במהלך הלמידה נחשפים התלמידים לשלושה היבטים מרכזיים: ראשית, הבנת הכסף כמסכמה חברתית המבוססת על אמון קולקטיבי, והקשרים בין עיצובו, משמעותו והערכים שהוא משקף. שנית, הכרת מנגנוני הכלכלה המשפיעים על ערך הכסף וכוח הקנייה שלו, ובראשם אינפלציה ומדדי מחירים, תוך הבנה של השפעתם על חיי הפרט והחברה. לבסוף, היכרות עם מגוון אמצעי התשלום בעידן המודרני והדיגיטלי, על יתרונותיהם, חסרונותיהם וההשלכות האישיות, החברתיות והערכיות של השימוש בהם.

הציר משלב בין ידע תיאורטי לבין התנסות חווייתית ויישומית, ומעודד פיתוח מיומנויות חשיבה ביקורתית, אוריינות פיננסית וטכנולוגית, קבלת החלטות מושכלת ויכולת ניתוח של תופעות כלכליות מורכבות. לצד זאת, מושם דגש על פיתוח מודעות רגשית וחברתית ביחס לכסף, הבנת ההשפעות הפסיכולוגיות שלו, עמידה בפני לחצים צרכניים, ופיתוח אחריות אישית וחברתית. העיסוק בכסף מזמן גם מרחב לדיון ערכי משמעותי בשאלות של יושרה, אחריות, שוויון, צדק חברתי, פרטיות והוגנות, ומאפשר לתלמידים לבחון את עמדותיהם ואת זהותם האישית והאזרחית בעולם כלכלי משתנה.

מטרות:

1. פיתוח הבנה מושגית רחבה של כסף כמערכת חברתית כלכלית.
2. הקניית אוריינות פיננסית ויכולת ניתוח תהליכים כלכליים.
3. פיתוח מיומנויות קבלת החלטות פיננסיות אחראיות בעידן דיגיטלי.
4. טיפוח מודעות ערכית, חברתית ואישית ביחס לכסף.

מפרט התכנים | עולם הכסף והבנקאות | כיתה ט | היקף שעות הוראה: 11 ש"ש

כסף כמוסכמה חברתית						
(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדין ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
– אמון קולקטיבי – תפקידי הכסף (הכסף) כאמצעי חליפין, יחידת מדידה – הכרת סימני ביטחון וחוק המזומן	2 שעות	למידה חווייתית, יישומית והתנסותית בחינה פיזית של שטרות, זיהוי סימני ביטחון פיתוח חוסן רגשי עיסוק בהשפעה הפסיכולוגית של כסף שילוב ערכים אוניברסליים	חשיבה ביקורתית, ניתוח והסקת מסקנות – הבנת מנגנון האמון בבסיס למערכת כלכלית. – בחינת הקשר בין כסף לזהות לאומית. – הבנת השפעת כסף על הרגש והנפש. – ניתוח דילמות בהקשר של כסף, לדוגמה: מציאת שטר מזויף אוריינות לשונית	מודעות עצמית ושיח רגשי – דיון בנושא ערכים, חלומות ורגשות שכסף מעורר אמפתיה ופרספקטיבה חברתית – פיתוח הבנה רגשית של תלות ואמון חברתי בכסף, דיון בנושא עולם ללא כסף ויסות רגשי ועמידה בפני לחץ חברתי	יחסי, אחריות אזרחית ושלטון החוק למה חשוב לזהות שטרות מזויפים ומה השפעתם על הכלכלה, מה ההבדל בין עסקה חוקית לעסקה הוגנת? כבוד וערך עצמי האם כסף מקנה לי ערך אמיתי? שוויון, צדק חברתי וכבוד האדם האם כסף מייצר שוויון או מעמיק אי-שוויון, וכיצד ניתן לרתום אותו לשירות חברה הוגנת יותר? מה אחריותי כאזרח כלפי מי שחי בעוני? הכוונה עצמית – כסף כאמצעי או כמטרה	הזירה הבית ספרית – מיזמים, סימולציות ודילמות ערכיות, במטרה לבחון את מושג הכסף כמוסכמה חברתית ואת הקשר בין כסף, תרבות וזהות הזירה הקהילתית – ביקורים במוסדות (כגון בנק ישראל) להעמקת הידע הזירה הדיגיטלית – דיון בנושא "בעד ונגד" הפיכת השקל לדיגיטלי הזירה המשפחתית – שיח בין-דורי לגבי תפקיד הכסף בחיי המשפחה

כסף כמוסכמה חברתית

(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף

מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
		כסף כמראה של ערכי חברה	כתיבת עמדה: מה אני חושב על חברה שמוזדדת ערך אדם לפי כסף?	- כיצד כסף (או היעדרו) משפיע על תחושת חוסן?	- הקשר בין כסף ל"אוויר"	

סוגי אמצעי תשלום ומאפייניהם

(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף

מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
גלגולי הכסף - מסחר חליפין (בעיית כפילות הרצונות) - כסף סחורה - מזומן, מטבעות דיגיטליים סוגי אמצעי תשלום, מאפייניהם, יתרונות וחסרונות	3 שעות	למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - ניתוח תרחישים מחיי היום-יום - סימולציות בבחירת אמצעי תשלום בתרחישים שונים פיתוח חוסן רגשי	חשיבה ביקורתית - השוואת חלופות תשלום לפי קריטריונים של עלות, אבטחה, פרטיות, מעקב ושליטה חשיבה התפתחותית והיסטורית - ציר הזמן של הכסף אוריינות פיננסית - הבנת המערכות הטכנולוגיות והמשפטיות (כמו חוק המזומן או ארנקים דיגיטליים) המניעות את	ויסות עצמי - זיהוי מנגנון "כאב התשלום" ובניית אחריות אישית בשמירה על מידע פרטי מסוגלות עצמית - פיתוח תחושת מסוגלות לשימוש	אחריות אישית - שליטה עצמית בהוצאות ה"בלתי נראות" כדי להימנע מחובות, לצד ערבות הדדית ורגישות כלפי מי שחסר נגישות טכנולוגית. אמון חברתי - הכסף כמוסכמה חברתית המבוססת על אמון	הזירה המשפחתית - ניתוח "המטען האישי" והרגלי הכסף מהבית, שיח על ניהול תקציב וצורך מול רצון הזירה הדיגיטלית - חקר כלים ודרכי תשלום, בחינת יתרונות מול חסרונות

סוגי אמצעי תשלום ומאפייניהם

(ההמלצות הדיקטטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף

מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
- מזומן, צ'קים, הוראת קבע, כרטיסי אשראי, וארנקים מנגנונים טכניים - צ'קים (קרוס, למוטב בלבד) - הוראת קבע - כרטיס דביט מול אשראי הפסיכולוגיה של הכסף - אפקט "כאב התשלום" - צורך מול רצון ומטען אישי		- פיתוח תחושת שליטה ואחריות על הכלים הפיננסיים שילוב ערכים אוניברסליים - אמון, אחריות, יושרה ושקיפות, פרטיות, צדק חברתי ושוויון	- הכלכלה המודרנית, תוך הבנת מושג האמון בבסיס ליציבות חברתית חשיבה עתידית - ניתוח ההשלכות של מעבר למטבעות דיגיטליים ובנקאות פתוחה חשיבה גלובלית - יתרונות וחסרונות של שימוש באמצעי תשלום דיגיטליים וההשלכות על חובות של משקי הבית בעולם	- מושכל באמצעי התשלום השונים -	- במדינה ובמערכת הבנקאית ערכים בעולם משתנה - האם עולם ללא מזומן הוא עולם צודק?	

איך נקבעים המחירים בשוק תחרותי?

(ההמלצות הדיקטטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף

מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים הפדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
איך נקבעים מחירי המוצרים בשוק? ביקוש והיצע: - מאפייני שוק תחרותי - גורמים המשפיעים על מחירי המוצרים (הכנסות, טעם צרכן, נורמות קניה, שינוי במחיר מוצר משלים ותחליפי, עלויות יצור, כמות יצרנים וצרכנים).	3 שעות	למידה משמעותית וחוויתית - ניתוח שוקים, סימולציות ואקטואליה עכשווית, להבנת הכוחות המשפיעים על מחירי המוצרים. פיתוח חוסן רגשי - הפיכת חוסר האונים מול עליית מחירים, למעורבות אקטיבית, באמצעות ניתוח מערכתי והבנת גבולות השפעת הפרט. שילוב ערכים אוניברסליים - חופש הפרט מול התערבות המדינה, ואחריות כלפי הדורות הבאים, ערכים שמקבלים עומק ייחודי בנוף של שוק חופשי.	אוריינות מידע ואוריינות פיננסית - ניתוח נתונים - ניתוח שינויים במחירי שוק בעזרת מקרי בוחן, קריאת גרפים וכתבות. אוריינות מידע לניתוח שוק - ניתוח שינוי מחיר בשוק והשוואתם לנתוני הלמ"ס ובנק ישראל. חשיבה ביקורתית - הבנת היצע וביקוש באמצעות סימולציית מסחר כיתתית, ניתוח מחירי שוק שחור ופרויקט חקר קהילתי לבניית תחזיות שוק. ניתוח דילמה: האם השוק החופשי תמיד מוביל לתוצאה הצודקת ביותר? מתי המדינה צריכה להתערב?	מודעות עצמית ושיח אותנטי על מציאות כלכלית - שיח בנושא מחירים הוגנים בעיניי. מודעות חברתית – הבנת נקודות מבט שונות - ניתוח עלויות מחירים מזוויות ראייה שונות: יצרן, צרכן, ממשלה. ויסות עצמי – זיהוי משאבי חוסן - התמודדות עם תחושות לאור עליית מחירים	צדק חברתי ואחריות אזרחית - האם השוק החופשי תמיד צודק, מתי נדרשת התערבות מדינה, והאם למחיר יש ממד מוסרי? ישרה, שקיפות ואחריות מוסדית - האם העלאת מחירים בזמן משבר היא ניצול או תמחור הוגן, והאם הממשלה מחויבת לשקף לאזרחים את הסיבות לעליית המחירים? אחריות חברתית - כיצד יזם יכול לתמחר מוצר בצורה רוחנית אך צודקת חברתית, ומהי אחריות מנהיג הציבור לטפל בכשלי שוק גם כשהדבר אינו פופולרי?	הזירה הבית ספרית - למידה מבוססת סימולציות הזירה המשפחתית - בחינה של מצבים כלכליים מתוך חיי היום-יום, שיח בין-דורי וניתוח תהליכים המשפיעים על הוצאות והחלטות משפחתיות. הזירה הדיגיטלית - שימוש במקורות מידע לצד פיתוח יכולת ביקורתית כלפי מידע כלכלי. הזירה התעסוקתית - הקשר בין הכנסה לבין מחירי המוצרים בשוק הזירה הקהילתית מפגשים עם כלכלנים, ניתוח נתוני בנק ישראל, קשר לעסקים מקומיים

כוח הקנייה של הכסף						
(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
ערך הכסף - ריאלי ונומינלי מדד מחירים לצרכן אינפלציה והשפעתה על הפרט	2 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית חיבור האינפלציה ומדד המחירים להשפעתם הישירה על תקציב המשפחה, כוח הקנייה ושחיקת השכר. למידה חווייתית, יישומית והתנסותית תרגול מעשי בעזרת סימולציה דיגיטלית של קבלת החלטות פיתוח חוסן רגשי הבנת אינפלציה כמנגנון מבני ולא כ"אשמת מישהו" כמסייעת לעיבוד רגשות שותפות רב-מערכתית ולמידה בקהילה	אוריינות פיננסית וחשיבה ביקורתית בניית ציר זמן של מחירים ניתוח נתוני הלמ"ס – קריאת דו"ח מדד מחירים, זיהוי קטגוריות, פרשנות וממצאים אוריינות פיננסית וחקר נתונים איסוף נתונים ממקורות כמו בנק ישראל והלמ"ס, זיהוי מגמות והסקת מסקנות על שינוי מחירים חשיבה ביקורתית ואוריינות מדיה ניתוח אירועים בנושא אינפלציה חשיבה ביקורתית ושיפוט ערכי	ויסות רגשי ועמידות בפני חרדה כלכלית הבחנה בין חרדה שמניעה לפעולה לבין חרדה שמשתקת – כלים לוויסות רגשי בתוך אי-ודאות כלכלית מסוגלות ותחושת שליטה מעבר מתגובה רגשית לפעולה מושכלת מול התייקרות, באמצעות תרגילי שליטה עצמית	אחריות חברתית כיצד לתרגם את הבנת האינפלציה לסיוע מעשי לסביבה, תוך מעבר מהבנה תיאורטית לפעולה חברתית אקטיבית. צדק חברתי וערכות הדדיות חובת המדינה והקהילה כלפי נפגעי האינפלציה	הזירה הבית ספרית ניתוח נתונים וסימולציות המדגימים תהליכים כלכליים. הזירה המשפחתית איסוף נתונים מהחיים האמיתיים (קבלות, מחירים, הוצאות), שיח על יוקר המחיה והשוואה בין תקופות, המחברים את המושגים הכלכליים למציאות האישית הזירה הדיגיטלית

כוח הקנייה של הכסף						
(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי ולמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר השני ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
		הרחבת הלמידה מעבר לכיתה: שיתוף הורים, שיח עם מומחים וניתוח נתוני למ"ס.	מידת מעורבות הממשלה בתקופת אינפלציה ובחינה ביקורתית מי הנפגעים העיקריים	ובניית תוכנית התמודדות מעשית.		שימוש במאגרי מידע, גרפים וכלים דיגיטליים לניתוח מגמות כלכליות

ציר שלישי: שוק העבודה בעולם משתנה | כיתה ט'

ציר "שוק העבודה בעולם משתנה" מזמן לתלמידי כיתה ט' היכרות עדכנית ורלוונטית עם המעבר ממעמד של תלמידים להשתלבות פעילה וראשונית בעולם התעסוקה. הציר מתמקד בנקודת הציון המשמעותית של סיום שנת הלימודים והיציאה לחופשת הקיץ, המהווה עבור בני ובנות נוער רבים את תחילת העסקתם החוקית והמעשית. יציאה זו לשוק העבודה נבחנת לא רק כהזדמנות כלכלית, אלא כפלטפורמה התפתחותית וחינוכית המאפשרת למתבגרים לפתח עצמאות, לרכוש מוסר עבודה, לתרגל התנהלות פיננסית אחראית ולהכיר מקרוב את דרישות המציאות הכלכלית.

במהלך הלמידה נחשפים התלמידים להיבטים המעשיים והמשפטיים של יחסי עובד-מעסיק, תוך בחינת מאזן הזכויות והחובות החלים עליהם כעובדים צעירים. הלמידה מתמקדת בפיתוח אוריינות תעסוקתית כאמצעי למניעת ניצול, ומקנה ידע יישומי בנושאים כגון תנאי העסקה מותרים בחוק ואופן קביעת וחישוב השכר היומי.

הציר מדגיש את החשיבות שבהבנת כללי המשחק הכלכליים והמשפטיים, במטרה להכין את התלמידים להתנהלות מושכלת, הוגנת ומוגנת בצעדיהם הראשונים בתוך עולם תעסוקתי מורכב ודינמי.

מטרות

1. היכרות עם אפשרויות התעסוקה בגיל הנעורים והקניית יכולת ניתוח ובחירה בנוגע להשתלבות התלמידים בשוק העבודה בגיל צעיר, כגון: מלצרות, בייביסיטר, הדרכה בקייטנה...
2. היכרות עם מסגרת משפטית ותעסוקתית המסדירה את עבודתם של עובדים צעירים
3. הקניית מיומנויות מעשיות לקבלת החלטות מושכלת ומניעת ניצול: פיתוח אוריינות פיננסית ותעסוקתית המאפשרת לתלמידים לבחון בצורה ביקורתית את הוגנות תנאי העסקתם
4. פיתוח מודעות ערכית ואחריות אישית במערכת יחסי עובד-מעסיק

מפרט התכנים | שוק העבודה בעולם משתנה | כיתה ט | היקף שעות הוראה: 2 ש"ש

זכויות וחובות נוער בשוק העבודה (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה).						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות- חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
- מאיזה גיל מותר לעבוד? - שעות עבודה והפסקות - פיטורים ופיצויים - עבודה בלילה - חוק הטיפים - שכר מינימום לנוער - דגשים חשובים (תקופת התלמדות, נסיעות ומסמכים דרושים)	2 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - חיבור לעולמם של בני הנוער המשתלבים בשוק העבודה (למשל בחופש הגדול). למידה חווייתית והתנסותית - סימולציות של ניתוח סיפורי מקרה של נוער עובד. פיתוח חוסן רגשי - בניית תחושת מסוגלות לדרוש זכויות כדין מול מעסיק מבוגר ללא חשש.	חשיבה ביקורתית ואוריינות מידע - זיהוי פערים בין חוקי העבודה למציאות בשטח (למשל, תקופות "התלמדות" ללא שכר). אוריינות פיננסית ודיגיטלית - תרגול חיפוש זכויות באתרי ממשלה (כמו "כל זכות").	הכוונה עצמית ואסרטיביות - תרגול סימולציות של פנייה מכבדת וברורה למעסיק לתיקון שכר או החזר נסיעות. מודעות עצמית ותפיסת מסוגלות - הכרה בערך הזמן והעבודה שהנער משקיע, והבנה שקבלת זכויות אינה "טובה" אלא חוק.	כבוד האדם, הוגנות וצדק תעסוקתי - האם גיל צעיר מהווה הצדקה ליחס או שכר נמוך יותר? היכן הגבול בין גמישות לניצול? יושרה ומחויבות הדדית - בחינת חובותיו של הנוער העובד (הגעה בזמן, אמינות, חריצות) - ערבות הדדית: מידת האחריות האישית למנוע ניצול של עובדים אחרים.	זירת בית הספר - קמפיין תלמידים להעלאת מודעות לזכויות עובדים רגע לפני היציאה לחופשת הקיץ. זירת המשפחה - התייעצות פתוחה עם ההורים טרם חתימה על חוזה העסקה ראשון. הזירה התעסוקתית - ניהול יומן נוכחות עצמאי והשוואתו לתלוש השכר בסוף החודש.

ציר רביעי: חסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון | כיתה ט'

ציר "חסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון" מזמן לתלמידי כיתה ט' היכרות ראשונית, מעמיקה ורלוונטית עם עקרונות מרכזיים בהתנהלות פיננסית אחראית לאורך זמן. הציר מתמקד בהבנת הקשר בין החלטות כלכליות בהווה לבין השלכותיהן בעתיד, תוך בחינת המתח שבין צריכה מיידי לבין חיסכון והשקעה.

במהלך הלמידה נחשפים התלמידים לשני היבטים מרכזיים: האחד – הבנת "מחיר הכסף" באמצעות מושג הריבית (פשוטה וריבית דריבית) והשפעתה על חיסכון, הלוואות וצמיחה כלכלית לאורך זמן; והשני – הבנת תהליכי קבלת החלטות פיננסיות דרך עיסוק בחיסכון, בהטיות התנהגותיות ובדפוסי צריכה. שילוב זה מאפשר לתלמידים להבין לא רק כיצד כסף "עובד", אלא גם כיצד בני אדם מקבלים החלטות לגביו בפועל.

הציר מדגיש פיתוח חשיבה פיננסית לטווח ארוך, קבלת החלטות מושכלת, והבנה של סיכון מול סיכוי. לצד זאת, מושם דגש על היבטים רגשיים והתנהגותיים – כגון דחיית סיפוקים, ויסות עצמי והתמודדות עם פיתויים – וכן על עיסוק ערכי בשאלות של אחריות אישית, צדק חברתי ושוויון הזדמנויות.

הלמידה משלבת בין ידע מתמטי בסיסי לבין התנסות אישית, חקר, סימולציות ושיח רפלקטיבי, במטרה לטפח בוגרים המסוגלים לתכנן את עתידם הכלכלי באופן מושכל, אחראי ובעל משמעות.

מטרות:

1. התלמידים ידעו להתנהל בעולם החיסכון
2. פיתוח הבנה של מנגנוני ריבית והשפעתם על צמיחה פיננסית לאורך זמן.
3. פיתוח מודעות להתנהגות כלכלית ולהטיות קוגניטיביות בקבלת החלטות.
4. טיפוח אחריות אישית וחברתית ביחס להתנהלות פיננסית

מפרט התכנים | חיסכון והשקעות – בין סיכוי לסיכון | ביתה ט | היקף שעות הוראה: 5 ש"ש

ערך הזמן של הכסף - מושג הריבית ותפקידה בחיי הפרט (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הרביעי ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
ערך הזמן של הכסף - השפעת הזמן והסיכון על הכסף - עלות אלטרנטיבית מחיר הכסף- סוגי ריבית: הריבית בהלכה ריבית פשוטה ריבית דריבית	2 שעות	למידה משמעותית, רלוונטית ורב-ממדית - הבנת הריבית כ"מחיר הזמן" המאפשר לנהל נכון הלוואות וחסכונות למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - חישוב ריבית דריבית על חיסכון והלוואה פיתוח חוסן רגשי - פיתוח סבלנות בתהליך צמיחה איטי של חיסכון שילוב ערכים אוניברסליים - סבלנות, יציבות, תכנון לטווח ארוך, אחריות בין-דורית ואמינות	אוריינות מתמטית-פיננסית - חישוב הכוח המצטבר של ריבית דריבית בתקופות זמן שונות אוריינות נתונים והשוואה - יצירת גרף השוואתי לאורך זמן וניתוחו – הצגה ויזואלית של השקעה זהה לפי ריבית פשוטה מול ריבית דריבית	מסוגלות עצמית ודחיית סיפוק בתהליך צמיחה אישי - ניהול שיח בנושא הקושי באיפוק ודחיית סיפוקים מידיים לאור העובדה שריבית דריבית עובדת לאט.	אחריות אישית ועצמאות כלכלית - מדוע תכנון מראש תורם לשקט נפשי? אחריות ומעורבות חברתית - כיצד ניתן להשתמש בידע על ריבית דריבית כדי לעזור לאחרים – משפחה, קהילה? הזירה הבית ספרית - למידה מבוססת חישוב, ניתוח נתונים והמחשה של תהליכים מצטברים לאורך זמן, תוך שימוש בייצוגים חזותיים והשוואת תרחישים הזירה המשפחתית שיח בין-דורי על משמעות הריבית דריבית על חיסכון והלוואה, והשפעתם על החלטות כלכליות בתקופות חיים שונות. הזירה הדיגיטלית	הזירה הבית ספרית - למידה מבוססת חישוב, ניתוח נתונים והמחשה של תהליכים מצטברים לאורך זמן, תוך שימוש בייצוגים חזותיים והשוואת תרחישים הזירה המשפחתית שיח בין-דורי על משמעות הריבית דריבית על חיסכון והלוואה, והשפעתם על החלטות כלכליות בתקופות חיים שונות. הזירה הדיגיטלית

ערך הזמן של הכסף - מושג הריבית ותפקידיה בחיי הפרט (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הרביעי ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
						- שימוש במחשבוני ריבית להמחשת תרחישים פיננסיים

צריכה עתידית – חיסכון (ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הרביעי ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
החיסכון וחשיבותו - ניתוח מקרה - בחון: חיסכון לכל ילד - ביטוח כחיסכון	3 שעות	למידה חווייתית, יישומית והתנסותית - הגדרת יעד חיסכון אישי - צמצום הוצאות, הגדלת ההכנסה והעברת העודפים לחיסכון פיתוח חוסן רגשי	פיתוח חשיבה יזמית - בניית תוכנית חיסכון וירטואלי להשגת יעדים. אוריינות דיגיטלית - סימולציות חיסכון - שימוש מושכל במאגרי מידע ממשלתיים	מודעות עצמית ושיח רגשי - פיתוח מודעות לקונפליקט הרגשי בין הווה לעתיד - בנושא חיסכון - הבנת מנגנוני "הטיית ההווה" והעדפת נזילות	צדק חברתי, ערבות הדדית ושוויון - האם לכולם יש גישה שווה לחסוך אחריות אישית וחירות מול פטרנליזם ממשלתי	הזירה הבית ספרית - תרגול סימולציות של מעבר מהתנהגות פסיבית לאקטיבית הזירה המשפחתית

צריכה עתידית – חיסכון						
(ההמלצות הדידקטיות וההצעות לדיון ערכי וללמידה בזירות שונות נועדו להתוות כיוונים לעיצוב ההוראה והלמידה, תוך מתן מרחב לשיקול דעת מקצועי, להתאמה לכיתה ולהקשרי הלמידה). לפירוט והרחבה של הציר הרביעי ראו קובץ מצורף						
מפרט הידע ומוקדי ההוראה	שעות הוראה	עוגנים פדגוגיים	מיומנויות קוגניטיביות	מיומנויות רגשיות-חברתיות	דיון ערכי	זירות יישום
הטיות התנהגותיות: - העדפת ההווה, העדפת נזילות, הטיית ברירת מחדל - ניתוח מחיר ההמתנה לאור ההטיות		- זיהוי הטיות התנהגותיות על תחושת המסוגלות והניהול העצמי. שותפות רב-מערכתית ולמידה בקהילה - עריכת סקר בנושא מוצרי חיסכון הקיימים בשוק, יתרונות וחסרונות	חשיבה ביקורתית - בחינת הרציונל העומד מאחורי התערבות ממשלתית ("חיסכון בכפייה") מול חירות הפרט ניתוח כמותי ויישום מתמטי - יכולת לחשב סכומי הפקדה הנדרשים להשגת יעד וחיזוי הסכום המצטבר בחיסכון	הכוונה עצמית וקבלת החלטות - מעבר מפסיביות לאקטיביות – פיתוח תחושת מסוגלות וניהול עצמי דרך בחירה אקטיבית במסלולי חיסכון חשיבה ביקורתית על צדק חברתי - בחינת ה'חיסכון הכפוי' כדרך לצמצום פערים	- האם חיסכון כפוי (פנסיה, ביטוח חובה...) תורם לצדק חברתי או פוגע בחירות הפרט?	- הזמנה לשיח משותף עם ההורים לבדיקת מסלול חיסכון וביטוח דרך "הר הכסף" ו"הר הביטוח" הזירה הקהילתית - בדיקת אפיקי חיסכון עם אנשי מקצוע בקהילה